

## Doložky vážící se ke kupní ceně (měnová doložka s automatickým přepočtem kupní ceny, měnová doložka s jednací variantou či cenovou arbitráží, klouzavá doložka s jednací variantou)

### I. Úvod do problematiky měnových doložek

**Kupní cena** představuje protihodnotu věcného plnění. Pro kupní smlouvu je typické, že toto protiplnění kupujícího spočívá v zaplacení peněz. Pojem kupní ceny je základním institutem při uzavírání kupní smlouvy, kdy čl. 14 VÚ kromě jiného výslovně stanoví, že návrh na uzavření smlouvy je nabídkou, jestliže je dostatečně určitý. Jedním z požadavků určitosti je i stanovení kupní ceny. Ta může být stanovena výslovně či nepřímo, jakožto i určena z ostatních ustanovení.

Z další úpravy kupní ceny obsažené ve VÚ je nutno zmínit čl. 55 v části III. VÚ. Tento článek předpokládá možnost uzavření platné kupní smlouvy bez výslovně nebo nepřímo stanovené kupní ceny a není třeba ani ustanovení umožňující její určení. Předpokládá se zde právní domněnka o dohodě stran týkající se výše kupní ceny. Není-li tedy stanoveno něco jiného, dohodly se strany mlčky na ceně „která se zpravidla účtovala v době uzavření smlouvy za takové zboží za srovnatelných okolností v příslušném obchodním odvětví“. V této souvislosti je třeba uvést, že ustanovení čl. 55, které vychází z předpokladu, že je možno uzavřít platnou kupní smlouvu bez výslovného nebo nepřímého určení kupní ceny zboží, je ve zjevném rozporu s ust. čl. 14 odst. 1 VÚ. Tento rozpor je řešen rozdílným okruhem použití při aplikaci na konkrétní kontrakt. Čl. 55 se uplatní pouze tehdy, jestliže jedna ze stran má místo podnikání ve státě, který ratifikoval nebo přistoupil k třetí části VÚ, ale nikoliv k její druhé části za předpokladu, že právní řád tohoto státu připouští možnost uzavření platné kupní smlouvy, aniž by byla přímo nebo nepřímo stanovena kupní cena (viz. výhrada dle čl. 92 VÚ).

**Měna kupní ceny** hraje významnou roli v souvislosti s placením kupní ceny ve vztazích z mezinárodní kupní smlouvy, kde mezinárodní prvek těchto občanskoprávních vztahů je dán tím, že účastníci tohoto vztahu nemají sídlo nebo bydliště na území téhož státu. Účastníci zde mají různou měnu, podléhající zpravidla různým kurzovním hodnotám. Za této situace je nutné, aby bylo stanoveno ve smlouvě, popř. vyplývalo z použitelné právní normy, v jaké měně bude kupní cena placena s přihlédnutím k platným devizovým předpisům a mezin. platebním dohodám.

**Riziko, které vyplývá ze stanovení měny, v níž má být kupní cena placena, se zmenšuje použitím různých měnových doložek, které mohou mít podobu smluvních měnových doložek obsažených přímo ve smlouvě nebo vyplývají ze zákona<sup>1</sup>.**

---

<sup>1</sup> Náš občanský zákoník a ani obchodní zákoník neobsahují žádnou úpravu jednotlivých měnových doložek. V minulosti upravoval tzv. „Zlatou doložku“ zákoník mezinárodního obchodu. Jejím prostřednictvím se výše kupní ceny činila závislou na určitém zlatém obsahu měny, ve které byla stanovena kupní cena nebo jiný peněžitý závazek. Výše kupní ceny či jiného peněžitého závazku tak stoupala či klesala v závislosti na poměru změny zlatého obsahu dané měny.

## Právní úprava otázek souvisejících v obchodním zákoníku

➤ **§ 732 odst. 1 obch. zák.** – zde je stanovena zásada, že kupující je povinen zaplatit kupní cenu v měně, ve které byla kupní cena určena.

V tomto směru má zásadní význam určení měny kupní ceny ve smlouvě, což se projevuje v tom, že tímto určením se nestanoví pouze výše kupní ceny, ale i měna, ve které stanovená výše kupní ceny bude muset být zaplacená.

➤ **§ 733 obch. zák.** – obsahuje vykládací pravidla pro přepočtení měn.

➤ **§ 744 obch. zák.** – zde se jedná o ustanovení o měnové doložce, které má pouze interpretační povahu a předpokládá, že strany ve smlouvě měnovou doložku smluvily, ale neupravily v ní otázky zde upravené. Obsah tohoto ustanovení byl převzat z § 403 tehdejšího zákoníku mezinárodního obchodu.

## Právní úprava v režimu VÚ OSN

➤ **VÚ OSN** neobsahuje žádné ustanovení o měně kupní ceny a přenechává řešení této otázky národním právním řádům.

## Řešení situace

To spočívá ve smluvní úpravě mezi stranami mezinárodní kupní smlouvy ve formě použití různých měnových doložek, které sledují zejména zvýšení právní jistoty v mezinárodním obchodním styku a zároveň i zabezpečení jeho účastníků proti nepředvídaným změnám dotýkajícím se měny (např. devalvace měny), v níž má být kupní cena placena. Peněžní závazky mají tak být vyrovnány takovým způsobem, který by nepoškozoval žádnou ze smluvních stran. V mezinárodním obchodním styku se tak nejčastěji používají následující doložky:

### ➤ **Měnová doložka s automatickým přepočtem kupní ceny**

Týká se ujednání smluvních stran, že kupní cena nebo jiný peněžitý závazek se rozumí při určitém kursu, v níž má být závazek plněn (zajišťovaná měna) ve vztahu k určité jiné měně (zajišťující měna), a to v kursu platném ke dni uzavření smlouvy. Dojde-li po uzavření smlouvy ke změně kursovního poměru obou měn, je dlužník povinen zaplatit částku sníženou nebo zvýšenou tak, aby částka v zajišťující měně zůstala nezměněna. Přitom jsou rozhodné střední devizové kursy platné ve státě sídla (popř. místa podnikání, bydliště) dlužníka v době uzavření smlouvy a v době plnění peněžitého závazku. Dlužník je tak automaticky povinen zaplatit zvýšenou nebo sníženou kupní cenu bez dalšího.

V 90tých letech byly tyto doložky používány tak, aby reagovaly na oslabování CZK vůči zahraničním měnám, v současnosti je patrná spíše obrácené tendence a tedy i formulace doložek. Valná část českého zahraničního obchodu je hrazena v cizích měnách a čeští obchodníci potřebují zajistit, aby v případě posílení CZK vůči zahraničním měnám získali po následné směně na CZK stejnou kupní cenu (určitou část kupní ceny je nutné směnit na CZK vzhledem k nutnosti hradit provozní náklady – např. mzdy zaměstnancům; jestliže by došlo k posílení CZK, výsledná částka po směně by byla nižší, než podnikatel očekával)

### **Příklad:**

*Kupní cena se váže ke kursu 25 Kč za 1 USD. Se zřetelem k tomu, že v této smlouvě je kupní cena určena v měně jiného státu než v měně státu, v němž má místo podnikání prodávající, zavazuje se kupující, že pro případ změny vzájemného poměru měny státu, v němž má místo podnikání prodávající a měny, v níž je peněžitý závazek vyjádřen, o více než 3 %, změní se ve stejném poměru i peněžitý závazek. Přitom jsou rozhodné střední devizové kursy platné ve státě, kde má kupující místo podnikání v době uzavření smlouvy a v době placení kupní ceny.*

Smluvní měna = 1.000.000 Kč → cena v zajišťovací měně = 40.000 USD (kurs 25:1)

Změna kursu na 30:1 (částka v zajišťovací měně zůstává stejná, tj. 40.000 USD)

Nová kupní cena = 1.200.000 Kč

Změna kursu na 20:1 (částka v zajišťovací měně zůstává stejná, tj. 40.000 USD)

Nová kupní cena = 800.000 Kč

### **➤ Měnová doložka s jednací variantou či cenovou arbitráží**

Zde platí obecně totéž co bylo řečeno o měnové doložce s automatickým přepočtem kupní ceny. Rozdíl mezi oběma doložkami je však v tom, že nedochází k automatickému přepočtu kupní ceny. Její změna je tak až výstupem dohody stran, jako mechanismu přesně obsaženého v doložce.

### **Příklad:**

*Kupní cena se váže ke kursu 25 Kč za 1 USD. Se zřetelem k tomu, že v této smlouvě je kupní cena určena v měně jiného státu než v měně státu, v němž má místo podnikání prodávající, zavazuje se kupující, že pro případ změny vzájemného poměru měny státu, v němž má místo podnikání prodávající a měny, v níž je peněžitý závazek vyjádřen, o více než 3 %, sejdou se smluvní strany k dalšímu jednání o kupní ceně nejpozději do 30 dnů od takovéto změny vzájemného poměru obou měn. Přitom jsou rozhodné střední devizové kurzy platné ve státě, kde má kupující místo podnikání v době uzavření smlouvy a v době placení kupní ceny. V případě, že nedojde k dohodě o výši nové kupní ceny do 30 dnů od prvního jednání stran, určí tuto kupní cenu RS při HK ČR a AK ČR v Praze.*

### **Upozorňujeme na rozdíl ve formulaci:**

**změnili-li se** (měna může posilovat i oslabovat) **vs. dojde-li ke snížení kurzu měny smluvní vůči měně zajišťovací** (omezujete pohyb a následně i přepočtení pouze jedním směrem)

## **II. Úvod do problematiky klouzavých doložek**

Jedná se o druh cenové doložky, která má zabránit nepříznivým důsledkům zvyšování cen subdodávek při jinak pevné ceně finálního zboží. Prostřednictvím této doložky se výše kupní ceny činí závislou na změnách vstupů (komponentů, mezd) do výroby (např. elektrická energie, suroviny). Smluvní strany si samy určí (samozřejmě formou dohody), které vstupy považují pro výrobu předmětného zboží za rozhodující. Není-li tak výslovně sjednáno, mění

se kupní cena v poměru ke změnám cen hlavních surovin potřebných k výrobě zboží v daném odvětví.

### ➤ Klouzavá doložka s automatickým přepočtem

Kupující dává prostřednictvím této doložky najevo ochotu automaticky nést alespoň částečně podnikatelské riziko prodávajícího spočívající v možnosti zvýšení ceny vstupů do výrobního procesu. Vzhledem k tomu, že kupující ale nebude pravděpodobně ochoten nést toto riziko celé, je nutné věnovat patřičnou pozornost vzorci k přepočtu kupní ceny v závislosti na změnu cen vstupů. Následující varianta je jednoduchou ukázkou, kdy kupující souhlasí nést polovinu rizika, ovšem pouze do určité maximální hranice.

#### **Příklad:**

*Zvýší-li se cena rozhodujících komponentů specifikovaných výše ve smlouvě od doby uzavření kupní smlouvy do doby zaplacení kupní ceny, o více než 5%, zavazuje se kupující zaplatit prodávajícímu 0,5% za každé 1% změny, avšak do celkové výše 15%.*

Pokud by došlo ke zvýšení cen vstupů o 40%, zaplatil by kupující podle vzorce 20%; kupující ovšem omezil celkové zvýšení kupní ceny na max. 15%, kupní cena proto ve výsledku bude zvýšena o těchto 15%.

### ➤ Klouzavá doložka s jednacím variantou

#### **Příklad:**

*Strany této kupní smlouvy se zavazují sejít k dalšímu jednání, změní-li se cena rozhodujících komponentů od doby uzavření kupní smlouvy do doby zaplacení kupní ceny, specifikovaných výše ve smlouvě, o více než 5 %. Prodávající je povinen neprodleně informovat kupujícího o takové změně. Strany se sejdou do 30 dnů ode dne, kdy byl takto kupující informován. V případě, že do 30 dnů prvního setkání stran nedojde k vzájemné dohodě, rozhodne o ceně Ing. Petr Poláček, r.č.: 650812/4633, bytem Pařížská 21, Praha.*

### **III. Užitečné odkazy:**

[http://pravnicaradce.ihned.cz/1-10078240-16022050-F00000\\_d-39](http://pravnicaradce.ihned.cz/1-10078240-16022050-F00000_d-39) - k problematice vymezení pojmu cenová a měnová doložka

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/manual-exportera/kupni-smlouvy-dohody-zahranicn-obchod/1001370/38462/> - praktické informace pro uzavírání mezinárodní kupní smlouvy s ohledem na měnová a cenová rizika

[http://www.cisg.law.pace.edu/cgi-bin/isearch?DATABASE=cases2&SEARCH\\_TYPE=ADVANCED&ISEARCH\\_TERM=articles%2F14&ELEMENT\\_SET=TITLE&MAXHITS=500](http://www.cisg.law.pace.edu/cgi-bin/isearch?DATABASE=cases2&SEARCH_TYPE=ADVANCED&ISEARCH_TERM=articles%2F14&ELEMENT_SET=TITLE&MAXHITS=500) – case law k čl. 14 VÚ

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/e-text-14.html#case> – literatura k čl. 14 VÚ

[http://www.cisg.law.pace.edu/cgi-bin/isearch?DATABASE=cases2&SEARCH\\_TYPE=ADVANCED&ISEARCH\\_TERM=articles%2F55&ELEMENT\\_SET=TITLE&MAXHITS=500](http://www.cisg.law.pace.edu/cgi-bin/isearch?DATABASE=cases2&SEARCH_TYPE=ADVANCED&ISEARCH_TERM=articles%2F55&ELEMENT_SET=TITLE&MAXHITS=500) – case law k čl. 55 VÚ

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/e-text-55.html#case> – literatura k čl. 55 VÚ